

פרשת כי תשא לקיים רצון ה' בלי חשבונות

גופי תורה תלויים בהם

יש "חכמים" גדולים בעיני עצמם, שיש להם דעות משלהם. הם חושבים שההצבעה בבחירות המקומיות זהו פוליטיקה זולה וחלוקת ג'ובים. הם אינם מבינים את דברי החזון אי"ש הידועים, "הרבה גופי תורה תלויים בהם". מי שחושב כך, במיוחד במצב היום בו רוצים לפתוח את הערים בשבתות רח"ל, ויש מקומות שכך החלו בכך, כנראה האיי קיו שלו, אינו גבוה במיוחד...

איני רוצה להאריך בזה, אבל אומר במספר מילים. כאן ברחובות הסיבה שדגל התורה הלכה לכד, היה בהתייעצות עם רבי משה הלל הירש שליט"א. אנו התיישבנו למו"מ עם אגודת ישראל וש"ס, עם ש"ס הלכנו כבר שנים רבות וקבלנו את המקום השלישי ברוטציה, כעת רצינו לקבל את המקום השני. אמרו לנו בש"ס, כיום הציבור שלנו גדל יש לנו שני מנדטים משלנו, אין סיבה שנוותר לכם על המקום השני. ישבנו גם עם אגודת ישראל שאמרו, לנו יש נציג לבד, למה שנעשה איתכם רוטציה? ! אתם רוצים קחו את המקום השני. להצטרף לאחת המפלגות כנספחים, לא רצינו. אין לנו 3 אלף קול הדרושים למנדט שלם כדי להצטרף למפלגה קיימת ולהכניס נציג. ומאידך, כדי לעבור את אחוז החסימה ולהכניס נציג ראשון מספיק 0.75 מנדט, זה יש לנו.

לכן מורנו הרב אברהם יצחק הכהן רובין שליט"א הלך להתייעץ עם מרן רבי משה הלל הירש, ישבו שם כחצי שעה ועלתה הטענה שאין לנו מה להפסיד. אם יכנס נציג מה טוב, ואם לא אין כאן נזק לחרדים, שלושה נציגים יכנסו בודאי גם בלעדיו, ואנו הרווחנו שיראו כמה אנחנו. כבר לא יוכלו לומר יש לכם רק כמה אברכים בכולל, אין לכם ציבור גדול. ונוכל לקבל מהעירייה כפי שמגיע לנו. זו הסיבה שדגל התורה ברחובות התמודדה לבד, ואכן אנחנו בקשר יום יומי עם שאר המפלגות החרדיות, הגיעו להסדר שכאן לא יהיו השמצות בין המפלגות שלא כבערים אחרות, שם עדיף לברוח לחו"ל מאשר לחיות בתוך הטינופת המתגלגלת ברחובות.

צרכי הדת

אני רוצה להרחיב קצת יותר מדוע צריך נציג דווקא של דגל התורה. יש נציגים חרדים בעיר כבר עשרות שנים, אבל צרכי הדת בעיר אינם כפי הראוי. לדוגמא, מקוואות. אמרו לי מהמועצה דתית שרוצים לשפץ את המקווה העירוני הישן, אמרתי להם מקווה במצב כזה לא משפצים, צריך להוריד את הבניין ולבנות מחדש! כבר עשרים שנה יש הקצאה למקווה ברחובות המדע, היה על כך בג"ץ שהורה להעביר את המקווה למקום אחר, ועדיין לא החלו בבניה, העירייה לא מוצאת לזה תקציב... כעת יש מקווה ברחובות החדשה לקראת סיום הבניה, אם לא הייתה אחת מהשכונה עבדה פעלה והתרימה עבור המקווה למעלה משלוש שנים! הוא לא היה מתקדם. כך צריך להיראות המצב בעיר שרובה דתית?! כך נראים הדברים בלי נציגות שאיכפת לה מיידשקייט! וכי אפשר להיות עוורים ולומר שהכול פוליטיקה? !

יותר מזה. רצינו לפתוח הרצאות פעם בחודש במתנ"סים ברחבי העיר. אנו נביא את המרצים, והמתנ"ס רק יספר את המקום. בהרצאות אצלנו מגיעים קרוב למאה משתתפים, ויש אפשרות להתפרס למקומות נוספים. נתנו לנו כמה פעמים במתנ"ס ובספריה

העירונית, אנשים נשארו לשמוע עד לאחר חצות! אחרי כמה הרצאות אמרו לנו שאין מקום פנוי להרצאות שלנו... ביקשנו שההרצאות יהיו במוצאי שבת בו בדרך כלל הכול ריק, ונענינו בשלילה. כך נראים הדברים כשאינ לנו נציגות.

הזכויות מתרבות בשלשלת הדורות

אלו דברים שנוגעים לדורות, אין לכם מושג להיכן הדברים מגיעים. יש עכשיו התעוררות עצומה, זה זמן שאפשר לפעול המון. פתחנו בבתי כנסת ברחבי העיר בהם יש מאות מתפללים שחלקם מחללי שבת, חברותות עם אברכים. יש לנו כשלושים נערים שלומדים ברחובות ההולנדית, עשרה אברכים עם חברותות ברחוב דרך יבנה. קבוצה נוספת בשיכון סלע ובמזכרת בתיה. אנו רוצים להגיע למצב שבכל בית כנסת יהיו לפחות עשרים משפחות בקשר עם אברך, חלקם יהיו בחוגים, במלווה מלכה. שיראו מה זה גמרא, יכירו בערך התורה. יש לנו שישים סטונדטים שלומדים פעם בשבוע שלוש שעות עם אברכים ונשים משלנו. עשינו להם סיור שיראו את מוסדות החסד החרדיים, עזר מציון, הצלה, ידידים, יד שרה. ראו את העזרה למשפחות, הם קיבלו מבט אחר מי זה הציבור החרדי. כך מעט מההשמצות כנגדנו יפסקו, ידעו להתנהג אחרת. וזה גם יכול יתרום לשינוי עצום מבחינה רוחנית. הייתי בשיעור בגבעת ברנר, אחת מהמשתתפות אמה נפטרה בגיל תשעים ושלוש. בשנה האחרונה כמעט ולא דיברה, לימדו אותה לומר "שמע ישראל", ואלו היו המילים היחידות שהוציאה מפיה כל השנה הזאת! שם ניגשה אלי אשה ושאלה אם אני מכיר אותה, אמרתי שלא. היא סיפרה, אני כיום בת ארבעים ושש, בגיל שתים עשרה סידרת אותי בחטיבת הביניים הדתית בגבעת ברנר, כנראה לא היה שייך יותר, כיום כל המשפחה שומרת תורה ומצוות! אי אפשר לדעת מה יהיו התוצאות מהכנסת ילד לבית ספר דתי.

החובה שלנו היא להשתדל לפעול במה שאפשר. כשהתחלנו את הפעילות ברחובות, פתחנו ספריה תורנית. בספריה העירונית רוב הספרים אינם ראויים, לסנן ולברוק זה לא מציאותי ולא מעשי. לכן פתחנו ספריה, כדי לקנות ספרים צריך הון עתק, אך זה היה מה שצריך ופתחנו. כשבית לב לאחים היה ברחוב הרצל 152 יום אחד נכנסתי לספריה וראיתי שם שני בנות בקושי דתיות, בדקתי בכרטיס וכתוב שהם מקרית עקרון, שאלתי אותן איך הם הגיעו לספריה התורנית? הם השיבו, שהם לומדות ברחובות בבית ספר חילוני ושואלות ספרים מהספריה העירונית, יום אחד הם הגיעו לספריה, וראו שהיא סגורה. אמרו להם שיש ספריה חרדית ומאז הם מגיעות לקחת ספרים, והרבה. שאלתי אותם אם יש מה לדבר שיעברו לחינוך תורני? הם השיבו, הלוואי, תדבר עם ההורים שלנו. נסענו לקרית עקרון, לקחנו את ההורים לראות פנימיות לבנות, בירושלים בבני ברק ובבאר יעקב. הם בחרו בבאר יעקב שזה הכי קרוב לקרית עקרון, וכיום שתיהן נשואות לאברכים, בנים וחתנים תלמידי חכמים. מכל פעולה של יידישקייט אפשר לפעול הרבה, אין לנו מושג להיכן זה יגיע. להצביע לדגל התורה, פוליטיקה זה לא! . (הערת המערכת: ב"ה זכינו ונכנס נציג לדגל התורה, הרב אפי בן גד, שיוכל לסייע לתושבים ולדאוג ליידישקייט בעיר. ואף נכנסו נציגים לשאר המפלגות החרדיות, כך שגדל כוח הנציגות החרדית בעיר).

נזקי כוח הטומאה

נעבור לפרשת השבוע. משה רבינו שובר את הלוחות, מקשה רבי שלום שבדרון בלב שלום, הכיצד שבר משה את הלוחות? וכי הלוחות עשויות מדורלקס, וכי הם היו עשויים מקרמיקה שבורה? הרי הלוחות היו עשויים חומר שנעשה בשמיים, וירד מן השמיים, וכל כולו היה מעשי שמים, הלא פשוט הוא שחבטה ברצפה אינו שוברת מעשי שמים. הרי הלוחות הם שישים ס"מ על שישים ס"מ בעומק שלושים ס"מ, וכי חבטה מגבהו של משה רבינו שהוא כששה מטרים על קרקע ההר הסלעית תשבור אותם? ואף היה בהם מעלת כתיבה וחיטה שהם מעשי ניסים, וכיצד נשברו?

מבאר רבי שלום שבדרון, לפי מה שכתב הרמב"ן "לא נמנע משה מלשבר אותם... כעניין שהזכירו רבותינו שפרח הכתב עתה בכואו בגבול העגל, במקום הטומאה והחטא". את משה ידיו של משה אי אפשר לשבור, אם היו נכנסים לארץ ישראל עם משה

רבינו, הייתה זו כניסה נצחית. אך מחמת הטומאה כבדו ידי משה ופרחו האותיות ונעשו הלוחות למעשה ידי בשר ודם ונחבטו בארץ ונשברו. רק טומאה יכולה לשבור דבר קדושה, וכאן שחטאו בעגל בטל שם מעשי אלוקים מהם.

וביותר, בלוחות נכתב בניסי ניסים התורה כולה, שבכתב ושבעל פה. ואף היה בהם נס נוסף אדיר, היו רואים מעברם האחד לעברם השני, ועומק הדברים הוא שראו מבעד ללוחות, את הבריאה כפי שהיא צריכה להיות, את העשרה מאמרות. ראו את "השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע" (תהלים יט, ב). בכל מקום בבריאה רואים כיצד הקב"ה מעמיד את הרקיע, בכל מקום בבריאה אף רואים את יד ה'. את עשרת הדברות, את עשרת המאמרות. אם לא היו חוטאים היו נכנסים לארץ ובונים את בית המקדש, מכיוון שנשברו הלוחות מכוח הטומאה, בטלה ראייה זו של עשרה מאמרות, האדם נעשה למוגבל, אנו רואים את העולם רק מבעד לעולם הגשמי - עולם של ארבע גלויות. אך בלימוד התורה, החכמה האלוקית שאין לה גבול, אפשר להגיע את הרצון האלוקי, אל עשרת המאמרות.

לבחור נכון בפעם האחרונה

עם ישראל הגיעו במעמד הר סיני לדרגה מופלאה. פסקה זוהמתן כאדם הראשון קודם החטא (שבת דף קמו.), מצב בו אין בחירה. אין יצר הרע, וממילא אין שעבוד מלכיות ומלאך המוות (עירובין דף נד.). אם אדם הראשון היה עומד בניסיון, לא היה אוכל מעץ הדעת עד כניסת השבת, העולם היה מגיע לתקונו. אי אפשר לזכות לדרגה בלי להתמודד. כך עם ישראל זכו והגיעו במתן תורה לדרגת אדם הראשון, כדי לזכות להמשיך ולחיות בדרגה הזו, צריך להשלים את קומתם הרוחנית, לעמוד בניסיון קשה מאין כמותו, לדעת לבחור נכון. משה רבינו לא ירד בזמן שלפי חשבונם, אם יחכו יום נוסף, יזכו להיכנס לארץ ישראל כניסה נצחית. העם לא עמד בזה וחטא בחטא העגל, מלבד שבת לוי שלא הרהר אחר משה רבינו ונשאר להתמתין לו.

החוטאים היו הערב רב, "וירא העם" - העם הוא לשון הפחותים שבעם, אלו ארבעים אלף איש מהערב רב. עליהם אומר הגר"א (תיקוני זוהר דף נג.), "כמו שהתבואה יש ג' מיני פסולת - מוץ ותבן וסובין, כן בישראל שנמשלו לתבואה כמו שכתוב (ירמיהו ב, ג) "ראשית תבואתו" נמצאו שלושה מיני פסולת שהם ישמעאל ועשו וערב רב. הערב רב הם נגד הסובין שהם דבקים בחטא מאד. והם הפסולת שכנגד יעקב, והם נגד ביטול תורה ופריקת עול מלכות שמים, והם דבוקים מאד בישראל, וישראל לומדים ממעשיהם, והם העשירים עליזי גאותך ועליהם אמרו (סנהדרין דף צח.) "אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל". הערב רב הם הפסולת של עם ישראל. כאשר עם ישראל נמצאים בלא יצר הרע, אין אפשרות להעמידם בניסיון על ידי היצר הרע. אדם הראשון חטא רק בגלל הנחש, היצר הרע החיצוני. תפקידו של הנחש נטלו הערב רב, לנסות את עם ישראל מבחוץ לראות אם יעמדו בניסיון ויזכו לעולם בלא בחירה.

משה רבינו כביכול גרם לחטא העגל

ולכן לאחר חטא העגל אומר משה רבינו אל הקב"ה (שמות לב, לא-לב) "אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב. ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת". מבאר הספורנו: "הן תרצה לשאת חטאתם והן שלא תרצה לשאת, מחה את הזכיות שלי מספרך ושים לחשבונם, כדי שיזכו לסליחה", משיב לו הקב"ה "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי", מבאר הספורנו: "מי הוא שחטא לי שאמחה מספרי את זכיותיו כדי שיזכה לסליחת עון כנגדם זה לא היה לעולם, כי הדין לפני הוא הפך זה, כי אמנם ישא כל אחד עונש עונו ויקבל שכר זכיותיו שאין מצוה מכבה עבירה, כל שכן שלא אשים זכיותי לחשבונם". יש להבין וכי משה לא ידע מהו דינא דשמיא במצוות ועבירות, מהו המשא ומתן כאן?

מבאר רבי משה שפירא (רעה אמונה שיעור לא; א-ה):

דרכו של הרמב"ם להביא מקור מן התורה לכל אחד מן הי"ג עיקרים, ובעניין שכר ועונש הוא כותב (פירוש המשנה לסנהדרין י, א): "והכתוב המורה על היסוד הזה מה שנאמר (שמות לב, לג) "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא", והשיב לו ה'

יתברך "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי" - ראייה שיודע העובד והחוטא, לתת שכר לזה ועונש לזה". הרמב"ם מוצא את היסוד של שכר ועונש בפרשת הויכוח של משה רבינו עם הקב"ה על כפרת חטא העגל.

נעיין איפה בפסוקים הללו (שמות לב, ל-לג): "ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד חטאתכם. וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב. ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. ויאמר ה' אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי". יש כאן משא ומתן כביכול, משה רבינו טוען תמחל ואם לא תמחני מספרך, הקב"ה משיב לו שרק מי שחטא ימחה. ועלינו להבין מדוע דווקא כאן מוצא הרמב"ם את הסוגיא של שכר ועונש. ננסה להבין את הדבר בשורשו, מה הייתה סברתו של משה רבינו בטענה מסוג זה (וכי משה רבינו התווכח עם הקב"ה האם אפשר לקחת אחריות עם עבירה של מישהו אחר? !).

...שורש הדבר במה שאמר הקב"ה למשה (שמות לב, ז) "לך רד כי שחת עמך", ואמרו במדרש (שמות רבה מב, ו) שהכוונה לערב רב, שדעתו של משה הכריעה לקבלם, ואינם עמו של הקב"ה, אלא של משה שהוא קיבלם. והערב הם אלו שהחטיאו את ישראל ואמרו "אלה אלהיך ישראל". ונמצא שמשה רבינו יצר את האפשרות של החטא, בקבלו את הערב רב, ולכך מדת הדין יכולה לתבוע ממנו. זה תוכן בקשתו "מחני נא מספרך אשר כתבת", והיא נסמכת על הטענה כלפיו הגנוזה בדבר ה' "כי שיחת עמך", כאן שמע משה שהוא שותף לחטא ובידו לשלם עליו.

והקב"ה השיב לו "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, כלומר מידת הדין אינה מחייבת עונש ממי שיצר מצב מסוים שאיפשר חטא, אם כוונתו הייתה לטובה. העונש הוא בעד החטא עצמו, וכל מעשה נידון לגופו אם הוא טוב או רע, אבל מי שעל ידי מעשיו הטובים נוצר מצב שהביא לחטא של אחרים אינו נתבע על כך. ומכיון שעצם קבלת הגרים על ידי משה נחשבת למעשה טוב. ואף שבסופו של דבר יצא מכך דבר רע, אי אפשר לתבוע ממנו דבר.

אין כאן טענה, הערב רב אשם, זה לא אנחנו. אלא הקב"ה אומר, בלא הערב רב לא היה אפשרות להגיע לדרגה השלימה, עולם בלא בחירה. הערב רב היו הרע החיצוני שהעמיד את עם ישראל בניסיון האם ידעו לבחור נכון. ומשלא עמדו בניסיון, אנו חיים בעולם עם יצר הרע, מלאך המוות ושעבוד מלכיות.

יש להרחיב בדבר. המספר השלם של כלל ישראל הוא שישים ריבוא. כשיצאו כלל ישראל ממצרים הטביע הקב"ה את המצרים, אמרו לו המלאכים (מגילה דף יד.), "הללו עובדי עבודה זרה והללו". היו בכלל ישראל עובדי עבודה זרה, לולי שיצאו ממצרים בחפזון היו בהם שהיו נופלים למ"ט שערי טומאה, כיון שיצאו בחפזון יכלו להיכלל באלו שרוצים לצאת ממצרים, וכך היה שישים ריבוא, המספר השלם של כלל ישראל. ודאי שאלו הקרובים למ"ט שערי טומאה אינם מאלו שתיקנו את הדרוש לתקן בד' מלכיות. וכנראה הם שחטאו בחטא העגל, שלושת האלפים שחטאו בעדים ובהתראה, ועוד אלו שמתו במגפה ובמי העגל, אותם שחטאו בלא עדים או בלא התראה. אכן פסקה זוהמתן במתן תורה, ולא עמדו בארבעים ימי המתנה לרדת משה מן ההר וחטאו בחטא העגל. ונשברו הלוחות שהם חירות ממלאך המוות ומשעבוד גליות. הרי שמכיון ולא תקנו את חטא ד' מלכיות, אף אלו שזכו לצאת ממצרים, לא היו בדרגה השלימה, ולכך אנו משתעבדים בשעבוד מלכיות אלפי שנה.

חישוב חשבונית

זהו עומק חטא העגל. מבאר הבית הלוי (שמות לא, יג):

והנה במעשה העגל כבר דברו רבים מה ראו ישראל על ככה והיאך דור דעה כאותו הדור נכשלו בחטא גדול כזה? ואשר נראה דידוע דבכל מצוה יש בה טעמים וכוונות הרומזים לסודות נסתרים, ועל ידי קיום המצוה נעשים תיקונים וסדרים בכל העולמות העליונים כמבואר כל זה בספרי הראשונים, והנה נתפוס לדמיון מצוה של מלאכת המשכן, שהיה בו השראת שכינה וגילוי כבודו יתברך, הלא ודאי שכל מה שנעשה בו בכל פרטיו, יש בהם טעמים נעלמים, אשר רק בהשתלם בו כל הפרטים, אז היה ראוי להשראת שכינת כבודו יתברך. דהמשכן כולו בכללו וכל כליו, כל אחד בפרט רומזים לסודות עליונים, וסתרי מעשה

מרכבה וסדרי מעשה בראשית, וכולל כל העולמות והתקשרותם זה בזה, ועבור זה היה מקום מוכן להשראת שכינה. והנה לכאורה יעלה בדעת האדם לפי שכל האנושי, אשר אם היה נמצא בעולם אדם מיוחד, אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה, יוכל להבין מעצמו מהם היאך לעשות המשכן בכל הפרטים שבו, ועל ידי ידיעתו בהסודות והכוונות יבין מן המוקדם אל המאוחר, ויהיה יכול לידע מזה היאך לבנות משכן כבוד לה'.

וענין זה הוא דביקשו ישראל אז אחרי שראו דמשה אשר היה עומד בין ה' ובינם לא בא, רצו לעשות מקום מיוחד שיהיה מסוגל אשר בו יהיה השראת שכינתו, וכמו דבאמת היה אחרי כן במשכן, ועל ידי ידיעתן בהנסתרים רצו להבין מזה המעשה אשר יעשו. ועוד לא סמכו על חכמת עצמן, ועל כן הלכו אל אהרן הכהן שהיה גדול מהם, והוא ידע עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם, וביקשו ממנו (שמות לב, א) "קום עשה לנו אלהים", והכוונה שיהיה מקום מיוחד להשראת שכינה, ונמצא מחשבתם של ישראל היה בזה לטובה, שיזכו על ידי מלאכתם זו להשראת שכינה אצלם...

אמנם טעו בזה טעות אחד, דהן אמת דמעשה האדם בעולם התחתון, גורם תיקונים וסדרים טובים בכל העולמות כולם, כי כן גזר הבורא יתברך אשר העולמות יהיו מתנהגים על פי מעשה האדם בזה העולם. אמנם כל זה הוא רק אם אותה המעשה צייתה עליו התורה לעשותה. וכן במעשה המשכן רק אז אשר ציוו ה' לעשותו בכל פרטיו, ואז כשקיימו ציוויו לעשותו ככל אשר ציוו, אז נעשו כל התיקונים למעלה, ובזכות זה שעשו ציוויו של מקום, זכו שיהיה אותו מקום מוכן וראוי להשרות בו השכינה.

ועיקר התיקונים הוא מה שעושה רצון בוראו

אבל אם יעשה האדם איזו מעשה שלא נצטווה עליו בתורה, רק מדעת עצמו. אז אותו מעשה אינו מועיל כלום, דהמעשה מצד עצמו לא יפעול בזה שישרה שכינתו עליהם. ועיקר התיקונים בכל המעשים הוא מה שעושה רצון בוראו, ובלאו הכי אינם רק תחבולות אנושי, וכל ההתחכמות לא יועילו מאומה, כי מי יאמר לו מה תפעל. ואדרבה עוד לחטא גדול יחשב. ועל כן נכשלו במעשיהם ויצא ממנו העגל. ואחר כן יצא מזה מה שיצא. ובזה מבואר מה שכשביקש משה רבינו רחמים עליהם אמר בתפלתו (שמות לג, יג) "וראה כי עמך הגוי הזה", פירוש דגם חטאם לא היה מחמת שרצו לסור מעבודתך חלילה, רק אדרבה עיקר הדבר היה לסיבת תשוקתם שיהיה קרבתך להם.

ובזה נבין מה דבפרשת פקודי, דעל כל פרט ופרט, ועל מעשה ומעשה שעשו במשכן, כתוב מפורש "כאשר צוה ה' את משה", ותיבות הללו כתובים כמעט בכל פסוק ופסוק שבאותה פרשה, והלא דבר הוא. רק הענין דמעשה המשכן הרי בא לכפר עליהם על מעשה העגל, וכמו דאיתא במדרש רבה פרשה ויקהל (מח, ו) חטאו בנזמים דכתיב (שמות לב, ב) "פרקו נזמי הזהב" ובנזמים נתרצה להם הביאו חז ונזם (שמות לה, כב), וכיון דעיקר חטאם בעגל היה מה שרצו להתחכם מעצמם, לעשות על פי ידיעתם וחכמתם, מעשה אשר לא נצטוו עליו.

ולזה במעשה המשכן שבא לכפר, נאמר על כל אשר עשו כאשר צוה ה', כלומר דהגם דבצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו, עם כל זה במלאכתו היה כל כוונתם רק כאשר צוה ה', ונתכוונו רק לעשות ציוויו ורצונו יתברך, לא משום שהשכל של עצמם מחייבם לעשות כן, וזהו שכיפר להם על חטא העגל.

החסרון הוא שלא אמרו להם לעשות זאת, התיקון לחטאם הוא המשכן. אף שיודעים לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, עושים כי ה' ציווה, ולא כי הם מבינים.

"ציוה ה' את משה"

מוסיף בזה רבי ברוך מרדכי אזרחי (ברכת מרדכי שמות, עמוד 279):

שמונה עשרה פעמים, הדגישה הפרשה כי עשו את המשכן "כאשר צוה ה' את משה". מהו בעצם הקושי בכך? ממח ההתפעלות? וכי דרגא היא זאת? היש לך פחות מ"כאשר צוה השם"?

לכשנעייין ננוכה, כי בני אדם המקיימים את אשר מוטל עליהם, עושים בדרך כלל, "בערך" את מה שנתבקשו. "בערך". אולי טוב יותר, ואולי טוב פחות, אך שבעים רצון מכך, שנעשה הדבר "בערך" כפי הנדרש. מי מצפה ליותר מ"בערך". נוהג פסול זה של בני אדם, מניין הוא נובע? אין זאת אלא הבנה מסולפת, בחישוביו של המתכנן. וכל כך למה?

משום שבתוך תוכו, אף באופן בלתי מודע, מפריע לו לאדם, להיות מצויית, כאילו מתבטל לגמרי לדעתו של המצווה, מבלי היותו "משתתף" בתכנון, בתכנית, או בצוואה עצמה. חפץ הוא האדם להרגיש את עצמו, "להיות בעלים" על עשיותיו. דבר זה מושרש כל כך עמוק, עד כי דחף נסתר דוחפו, "לפרש", "להבין", "להרגיש" את טלפי עצמו ממשמשים, מחווים דעה ו"קובעים". ה"בערך", הוא בעצם המדוייק. זה הוא המכוון האמיתי הפנימי... אדרבא, רק כך "משתמשים עם הראש", ואינם נתונים לבעל-הביתיות... כי ה"בערך" הוא, כאמור, תשובה, או מעין הרגעה עצמית, לכל התסביך העצום אשר בעצם קורה בו באדם, לפעמים, בלי היותו מודע לכך. אך עובדה היא כי כך הוא הדבר.

שמונה עשרה פעמים מדגישים וחוזרים ומדגישים, כי בני ישראל עשו בדיוק כאשר צוה ה' את משה. כי בני ישראל עשו את מה שעשו, מתוך הצמדות מלאה לדבר ה' בלבד. אדרבא, זהו שיא סגולתם של ישראל, להתבטל לגמרי לצו ה'. ללא חשבונות אישיים, ללא "שיתוף" עצמי, ללא "מעשה בעלות". אלא מתוך ידיעה והבנה ברורה, כי שיא השיאים, הוא דווקא, לא לערכב את ה"אני", אלא להיות ער ונתון בתוך תוכו של צו ה'. שמונה עשרה פעמים הדגישה התורה את הענין הנשגב הזה, כי בני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה. לא "בערך", לא מתוך שיעבוד לאפוליות האני, לא מתוך השמעות והצמדות לאני... אלא מתוך ביטול גמור לדבר ה'. כאשר צוה ה' את משה...

להגיד שבחו שלא שינה

ונקודה נוספת, עמוקה מאד: כבר העירו ועמדו על מאמר חז"ל על הפסוק (במדבר ח, ג): "ויעש כן אהרן" - "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" (רש"י שם, ספרי בהעלותך, ג). והכל שואלין ודורשין, הכי יש להתפעל מכך שאין "משנין"?

אך האמת היא, כי החידוש אינו בכך שאהרן לא שינה ולא עשה פחות מ"כאשר צוה". אדרבא, החידוש הוא בכך שלא שינה ל"טיבותא"... נתאר לעצמנו. אהרן בקדש הקדשים, הוא בלבד לפני ולפנים. נגש להדליק את הנרות, עומד מולם, מתעמק בעומק משמעותם, האור וכל הנכלל בו, להאיר לפני הקב"ה... למה לא יקדים איזה "לשם יחוד"... לא יתעורר בקרבו איזה רגש, להדר ולפאר ולפיות את המנורה. מדוע לא יחפוץ להוסיף עוד מעט זהב... עוד גביע, עוד פרח, עוד כפתור. כלום ככה, סתם ככה, ניגשים להדלקת המנורה. אולי עוד בגד לכבוד המאורע, אולי דבקות מיוחדת, התנועות, בחינת "כל עצמותי תאמרנה"... וכל זה איננו תמיד תואם את ההלכה... הלא ישנה הלכה של "דרך שירות בכך"... ישנה הלכה של "יתור בגדים" (זבחים יז): או "חיסור בגדים" (שם)... ישנה הלכה של צורת המנורה, ועוד ועוד. איך מתגברים על זה? איך מוותרים על כל רצונות הקדושה, הבאים ממקור כל כך טהור...?

"להגיד שבחו של אהרן שלא שינה"... להודיעך כי אהרן התגבר על כל רצונותיו, גם על אלו המשחחים כל כך, גם על אלו הבאים להדר, לפאר ולרומם. המבין יבין, כי כל אלו, נובעים מתוך רצון "עצמי", מתוך הבנה "טובה" יותר, "עמוקה" יותר. - אל תבין "יותר טוב" מן התורה... אל תעמיק "עמוק יותר" מן התורה. בין תבין, כי אין לך קיום והידור גדול יותר, מ"כאשר צוה ה'... - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה...

ולענינו... שמונה עשרה פעמים נאמר כאשר צוה ה' את משה... לא קל לעמוד בפני פיתוי של תכנית אדריכלית נוספת, "לתקן", "לשפר", "ליעל", מדוע לא לשתף עוד "מומחה" עולמי, לפאר ולרומם את בית אלקינו... מדוע לא נעשה משכן גבוה יותר... שלחן נאה יותר, מזבח נוסף, או גדול יותר, יפה יותר... על כל זה צריך להתגבר בגבורה נפשית, ולהבין כי הציות, הוא שיא העבודה, שיא ההבנה. ההתבטלות לדבר השם, היא שיא השלימות. - כאשר צוה ה' את משה...

צריך לדעת לא להכניס את הדעה העצמית, אלא לעשות רצון ה' בלי חשבונות. כשעשו חשבונות, ראו את מיטתו של משה פורחת באויר, הסיקו מסקנות ולא שמעו לקולו של משה, נפלו מדרגתם ועשו את העגל, אינם בדרגת אדם הראשון קודם החטא. צריך ארבע גלויות לתקן את העולם ולהשיבו לתקונו. זהו המסר ביום הבחירות, אסור לעשות חשבונות, להכניס את ה"אני". צריך להקשיב לגדולי ישראל, לעשות מה שהורו לנו, והקב"ה יעשה מה שצריך.

כבר מרגישים שהגאולה מתקרבת
ה' יעזור שנזכה להיות שותפים בתהליך